

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Պարսկաստանի համար տարեցրջանը 5 ֆր. կամ 2 ռբլ. ուս. թղթերով.
Այսինքն ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելված չէ, ամբողջ 10րդ չրջանի (94 օգոստ.—95 մայիս) բաժնորդներն 20 ֆր. կանխիկ, կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի որ համար ալ որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ ֆր. հաշուով 1895 մայիս ամսին անդին չանցնելու պայմանով.
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետևեալ հասցեով. M. POUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ժ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 18

1894 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17 (Հ. Ց.)

ՇԱՐՈՒՄ

Կը հրատարակուի իշխանութ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրածուիլ չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կովկասեան նամակագիր. — Կոտորած եւրոպիայի մէջ. — Հայերի թիւաքիւն. — Լուրեր Պարսկաստանի. — Աստուածաշունչ մատան. — Տ. Ագաբեան Պատրիարք. — Տիար Ե. Տիկին Շանթրը թիւաքիւնի մէջ. — Նուպար փաշա. — Թիւրքիական լուրեր. — Զարին առողջութիւնը. — Զինա-ճալիօնական պատերազմի նկատմանը. — Հողագործներն ու ընկեր-վարականները. — Արտասանման լուրեր. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Ակոր աղա):

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

(Շաբ. 17րդ բուռն)

2

Կարա-Մուրզաի արձակուելէն և Սեդրակեանի հրաժարելէն յետոյ, կատարուեցան ուսանողական խումբութիւններ, որոնք կը կազմակերպուէին կաթողիկոսական թեմականներին:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ա. Կ. Ռ. Ա. Ղ. Ա.

(Շաբ. 17րդ բուռն)

6

Երբ երկուստեք ժայռին գլուխը քարի մը քով կանգ առաւ, ձիւն իջաւ, հրացանը հանեց ժայռին կրթնցուց: Վերջը առաջն պաղարիւնութիւնը կորսնցնելու և առաջն ձայնին մէջ այլայլութեան նշան մը ցոյց տալու, սեւ ձիւնը սանձէն բռնեց և մեզ պոսաց:

«Աղաներ, ահա՛ այս ձին 100 տաճկական լիւրայի եմ գնել. թամբը 20 լիւրայի և սանձը 5 հատ կարմիր լիւրայի նստեր է ինձի. ըսէ՛ք ընդամենը 125 տաճկական լիւրայ՝ ձին, թամբը և սանձը. ձիւնը գալով՝ դուք անոր գեղեցիկութիւնը արդէն կը տեսնէք, գովեստն ընել անօգուտ է, կարծեմ՝ շատ արագընթաց է, վիպը կախալ, ուրիշ գեղա շատ գովելի յատկութիւններ ալ ունի... Աղաներ, թէ՛ ձին, թէ՛ թամբը և թէ՛ սանձը ձեզի կը թողում... թող ձեր մօրը կաթին պէս հալալ ըլլան» Զին այնպէս քարի մը կապեց:

Յետոյ ձիւնը վրայ եղած երկու ծրարները ձեռք առաւ և ըսաւ. «Աղաներ, այս ծրարներն որ կը տեսնէք, ինձի 700 լիւրայ արժած են, սոքա կը պարտուակեն մատանիներ, ապարանջաններ, ականջի օղեր, ամենքը ոսկով և անգին քարերով

խորհրդականներն եղող ձեմարանի մշակական ուսուցիչներին ձեռքով: Այն ուսուցիչներ որոնք տեղակալութեան օրով համախմբուած էին իշխանութեան համար, այլ զանազան կուսակցական հաշիւներով այժմ գող՝ սիրտը դող, կարա-Մուրզային արձակուելէն իրենց ալ խմբովին արձակուելուն մի սկզբնաւորութիւն համարելով՝ սկսան լսարանցի ուսանողներին գրգռելով խռովութիւններ և անկարգութիւններ անել տալ. թէ՛ ձեմարանը, թէ՛ վեհարանը և թէ՛ ամբողջ իշխանութեան վանքը հանդիսաւոր կը դառնային այդ ուսանողական անկարգութիւններին և Այլեւս ինչէ՛ր ասես չէին կատարուել, Հայ եկեղեցու կեդրոնաւորին մէջ ծաղրի առարկայ կը դառնար հայ կրօնը. ուսանողներ խմբովին Հայրիկին վրայ գնալով՝ կը պահանջէին որ այս կամ այն անձին ուսուցիչ չկարգէ, որովհետեւ այդ ան-

գարդարուած, ասոնցմէ զատ կան նաեւ կանանց զարդարանքի վերաբերող ուրիշ առարկայներ... այս ամենքը ձեզ և ձեր կանանց կը թողում. թող ձեր մօր կաթին պէս հալալ ըլլան» Երկու քակները նորէն ձիւն վրայ գետնեց:

Նորէն մեր կողմը դարձաւ, իր վրայի «չէփկէնը» հանեց և մեզ ցուցնելով ըսաւ. «Աղաներ, այս ոսկեգօծ սողնեգործուած չէփկէնը որ կը տեսնէք, 50 լիւրայի է նստեր ինձի. թող սա ալ ձեր մօր կաթին պէս հալալ ըլլայ» ու չէփկէնը դարձ ապառաժին վրայ: Վերջը հանեց բաճկոնը և «Աղաներ, պօռա՛յ. այս անդնագործուած բաճկոնը 10 լիւրայ արժած է ինձի. ձեր մօր կաթին պէս հալալ թող ըլլայ» և գայն ալ դրաւ չէփկէնի մօտը: Վերջը քակեց լահուտի շալէ գօտին. «Աղաներ, ըսաւ. այս գօտին 10 ոսկի է արժէր ինձ. ձեր մօր կաթին պէս հալալ թող ըլլայ»:

Այսպէս հետզհետէ շաղկապը, պօթին կալօքը, մէջքի սուրը, մեզ կը ցուցնէր և կ'աւելցնէր. «Աղաներ, ձեզ կը թողում... ձեր մօր կաթին պէս հալալ թող ըլլայ...» և միշտ իրարու վրայ կը դիգէր այդ անգին բաները: Մէջքէն «քէմէր» մը քակեց և մէկ ծայրին բռնելով, միւսէն հարկաւոր դիգին կորակներ ձեռքին մէջ թափելով, մեզ ըսաւ. «Աղաներ, ահա՛ այս քէմէրին մէջ 500 օսմանեան լիւրայ կայ. միշտ քէմէրը 5 լիւրայ արժած է. քէմէրը ոսկեգործով մշակուած ձեզի կը թողում, թող ձեր մօր կաթին պէս հալալ ըլլան»...

Մենք ամենքս ապշած կը նայէինք մեր որսի առատասարսու թեման վրայ զարմանա-

ծեր, իրենց կարծիքով, անընդունակ էին: Զեմարանին մէջ Հայրիկի հասցէին անարգական խօսքեր անել, Նորա պատկերին թքնել և ոտքի տակ տալ, անվայելուչ և հայհոյական լեզուով գրութիւններ թափել Նորա գլխին, այդ ամենը միջոցներ էին, որոնք իր անձը իր հօտին համար զոհող անձ. նուէր հովուի սրտին կարէվեր և անբուժելի խոցեր պատճառելու համար կը գործադրուէին զրգուռած ուսանողների ձեռքով: Այդ ամենը բաւ չհամարելով, չէին ուզեր մինչեւ անգամ սպասել ուսանողական տարեշրջանի լրանալուն, այլ առանց քննութեան կը պահանջէին իրենց վկայականներ, զորս բռնի ստանալով՝ կերթային ոյժ տալ այս ու այն կողմ՝ Հայրիկի դէմ պատրաստուած ցոյցներին: Ասոնց հետեւեցան նաեւ ճրգ-գասարանի ուսանողները, որոնք թէև իրենց անտանելի վարժունքով հանգերձ պահուեցան մինչեւ ուսումնա-

լով. ամենքնիս ալ թմրածի պէս առանց մտածելու անոր յառաձ էինք աչքերնիս. մէջքնէն ամեն մէկը ինքներեն կը հարցնէր թէ՛ արդեօք որի՞ն պիտի ըլլար այն սուրը, այն չէփկէնը, այն շալը և այլն:

Երկուստեք ձեռք առաւ հրացանը, որ մինչեւ այն ատեն ժայռին կրթնած կը մնար խօսքը միշտ մեզի ուղղելով ըսաւ. «Աղաներ, այս հրացանը տաճկական 15 լիւրայի գնած եմ. ասկա բոլորովին նոր տեսակ հրացան մի է, շատ աղէկ տեսակէն. 24 հատ փամփուշտ իրարու ետեւէ կ'արձակէ շատ կարճ ժամանակի մը մէջ...» (հրացանի փողը մեր կողմը դարձուց, իրենց թէ՛ մեզի ցուցնելու համար) — հեռու, շատ հեռու կը ձգէ գնդակը, 56 հարկեր մէջի հեռու տեղ կը ղրկէ... այս գեղեցիկ հրացանն ալ ձեր մօր կաթին պէս հալալ թող ըլլայ...» Հազիւ ըմբոսցած էր, յանկարծ, ամա՛ն Այլա՛ն, ի՛նչ տեսներ, մեր Այլը իւր ձիւն գետին գլորեցաւ... հրացանի անընդհատ բոմբիւնը, բա՛մ, բա՛մ, բա՛մ... և տաք գնդակներու կարկուտի հեղեղ մ'էր որ կը տեղար մեր վրայ... արդէն մեզմէ տատկէն աւելի մտաւցու վիրաւորուած ձիւն վար գլորած էին և մեռած. շատերը սաստիկ վիրաւորուած գետին փռած կը մնային, ոմանք ձիւնու վիրաւորեալ մարմնոյն տակ կողբային, առանց կարենալու իրենք զիրենք ազատել... շատերը Այլին ինչպէս տեսնելով սկսած էին փախչել. ամեն ոք իր գլուխը ազատել կը ջանար, փախչող փախչող էր. մէկը չէր մտածեր այդ անգին հեր երկուստեքի ղէմ գառնալ: Զիւնն ալ վախցան, առանց իրենց տիրոջ հրա-

կան տարեշրջանի լրանալը, բայց յետոյ արձակուեցան, որովհետեւ ատոնց մէջ մինչեւ անգամ վանքի մայր եկեղեցուն մէջ Հայրիկին դէմուդէմ հայհոյողներ և կրօնական այնպիսի տարօրինակ գաղափարներ յայտնողներ կային, որոնց ձեմարանին մէջ պահելը կը նշանակէր Հայ լուսաւորչական կրօնական հաստատութիւնը անաստուածներ և զանազան աղաներաւորների մի քառս դարձուել: Երեւակայեցէք մի անգամ որ այդ ուսանողներին մէջ կային այնպիսիներ ուրոնք կասէին թէ «Հոգեւոր իշխանութիւնը կը բռնանայ ժողովրդին վրայ մինչեւ այն օրը երբ քաղաքային եկեղեցին (Eglise civile) կը հաստատուի»: Մենք լսած է տեսած ենք քաղաքային ամուսնութիւն և կամ քաղաքային քաղաք. բայց առաջին անգամն էր որ կը լսէինք քաղաքային եկեղեցու անունը, այն ալ իշխանութեան մէջ, առանց կարողանալու հասկանալ

մաններուն ուղադրութիւն ընելու, ամեն մէկը մէկ կողմ կը փախչէր. ձիւնը այս փախուստէն շատերը ապառաժներու վրայ ինչպէս կ'որոնէր կտոր կտոր եղան և այնպէս մեռան...

Այս ամենը գրեթէ հինգ դժուային վայրկեան տեսեց, ախարհ իրար անցած կը կարծէր մարդ. գոռում գոչում, լալ, հրացանի բոմբիւնը, ձիւնը իրենց... բոլորը իրար անցած էին, բարեկեան խառնակութիւնը, դժուային աղմուկ մը որ հինգ վայրկեան տեսեց... Մեր խմբին կէսը հոն մեռած կը մնար, իսկ միւս կէսէն մէկ հոգի միայն կրցաւ փախչիլ. միւսներն ամենքն ալ քիչ թէ շատ ծանր կերպով վիրաւորուած գետին կը տապալուէին...

Մարդը հոս քիչ մը կանգ առաւ, շատ զգածուած կ'երեւար... վերջը նորէն սկսաւ. «Այս ալ վիրաւորուեցայ. ձիւնը կոճկի վրայ գնդակ մը ընդունելի երբ գլուխ դարձած փախչիլ կ'ուզէի. գնդակի հարուածէն թէ՛ ես ինկայ և թէ՛ ձիւնը, քրուքս, ձախ սրունքս ձիւն փորին տակ մնաց և կոտորեցաւ. ալ սրունքս ալ արդէն վիրաւորուած ըլլալով, անկարելի էր շարժում մը ընել. ձիւն սատկեցաւ. ինչպէս որ ընկայ, այնպէս կըստաւ... մահուան. շատ արիւն կը կորսնցնէի թէ՛ վերջէս և թէ՛ ջախջախ սրունքս... ասոր համար, որիչ օղնութիւնը, ճար մը չի գտնելով այնպէս կըստաւ... երթալով կը սկարանայի:

(Շաբաթական)

ԹՕԳԱՆ-ՆՍԼԱՊԱՆՏ

Թէ ի՞նչ կը նշանակէր քաղաքային եկեղեցի : ԿԵՑՑԷ՝ ՅԱՌԱՋԱԳԻՒՄՈՒԹԻՒՆ : Պէտք է խոստովանել որ լուսաւորեալ Եւրոպան, ազատ, մասնական կողմէն շատ յետ մնացած է մեր Գէորգեան ճեմարանի այդ սա- ներէն, որոնց կը պարտի քաղաքային եկեղեցու գիւտը :

Կարծեմ՝ տեղորդ է բացատրել թէ այդպիսի բարձր գաղափարներ ունեց զնորը չէին կարող մնալ կրօ- նական նեղ հայեացքներէ համար հաս- տատուած Գէորգեան ճեմարանին մէջ և դուրս եկան, քանի որ ուսումնական վարչութիւնն ալ լուսամիտներ ձեռ- քէն խաւարամիտներ ձեռքը կան- ցընէր և էջմիածնի գահին վրայ կը բազմէր կրօնական նախապաշարում- ներով ծխած մի ծերունի... Ահա և զոհեալ ճեմարանականներէ՝ այնքան զամուկ յարուցանող խնդիրը...

է

Հայրիկի էջմիածնի հասնելէն դեռ երկու ամիս չանցած, մշակականները սկսան այս ու այն կողմ՝ լուր տարա- ծել թէ էջմիածնի մէջ կանոնաւոր հա- շուագահոլութիւն չկայ և թէ Հայրիկ առանց հաշիւի այս ու այն խաշագո- ղին և թիւք քիտցի այս ու այն բաղդա- խնդրին կը բաշխէ էջմիածնի գան- ձարանին մէջ դառնող ամբողջ հարս- տութիւնը : Այդ պատճառով մի քա- նի յայտնի անձնաւորութիւններ, ու- ռոնք իբր թէ փողերը գրպանին էջմիածնի գնացած են էջմիածնի վե- րանորդութեան և կամ որեւիցէ կերպով էջմիածնին նպատաւորելու գիտաւորութեամբ, տեսնելով այդ ա- մեն անկերպարանութիւնը, իրենց մտադրութենէն հոտ կանգնելով՝ ա- ռանց մի կողմէ ատլու վերադարձած են տեղերնին :

Ստուգիւ, Հայրիկի օծուելու ժա- մանակը գտնուած են էջմիածնի վե- րանորդութեան համար նպատակ խոստացողներ, բայց այդ անձեր չենք կարծեր որ չկատարեն իրենց խոս- տում ի պահանջը հարկին : Եւ եթէ մինչեւ իսկ իրենց խոստումներ չկա- տարեն, դա ալ մի նոր բան չլինիր, այլ միայն կրկնութիւնը փառքի կամ անուն փաստիւելու համար Հայ հա- րուստները կողմէ խոստացուած օգա- յին գումարները, որոնք ոչ թէ այժմ, այլ միշտ և ամեն մի բարեկամակ ձեռնարկներէ համար կը լինին և հա- զարէն մի անգամ հազիւ թէ իրակա- նութիւն գտնեն : Կնաս չունի, արդէն Հայրիկը իր երկարամեայ գործու- նէութեան միջոցին աւելի հասարակ դասակարգէն քաջալերուած է քան հարուստներէն :

Իսկ ինչ կը վերաբերի հա- շուատուութեան մասին յարուցուած աղմուկին, զայն պէտք է հրէա- կան աղմուկ անուանել, որովհետեւ այդ աղմուկը միայն իրենց յանցանքը քողարկելու համար յարուցուած է : Հայրիկ 1894 տարու յունուարէն սկսեալ այսինքն իր կաթողիկոս դառ- նալէն մի քանի ամիս յետոյ, մի նո- րութիւն մտցուց էջմիածնի միաբա- նութեան մէջ, հաստատելով մի նա-

խահաշիւ որով կամայական ծախքե- րը վերջ կը գտնէին և միաբանու- թեան երամուտքը կը կանոնաւո- րուէր : Իսկ այդ նախահաշիւի դէմ՝ դժուարութիւն յարուցանողները Ե- րեմիա և Սեդրակեան եպիսկոպոսներն էին : Միեւնոյն թուականէն սկսեալ, կարգադրեց Հայրիկ որ վանական կառավարութիւնը, այսինքն միաբա- նութեան ծախսարարները՝ փոխանակ երեքի չորս հոգիէ բաղկանան որ, պէտքի դեղծումներ չկատարուին : Նաեւ կարգադրեց որ թէ՛ գանձա- րանի և թէ՛ վանական կառավարու- թեան հաշիւները՝ գոնէ ամիսը միան- զամ երկու սինդակաների կողմէ քննուին Իր անձին համար ալ տարե- կան 4000 բուլղի նշանակեց, մինչդեռ մինչև այժմ՝ կաթողիկոսները իրենց տրամադրութեան տակունէին գանձա- րանը և անհաշիւ կը մսխէին : Սովեալ- ներին և գաղթականներին նպատե- լու համար մի մասնաժողով կազմեց, որը մինչև այժմ ալ կը վարէ իր պաշտօն :

Միթէ՛ այս փաստերը բաւական չեն ցոյց տալու թէ ի՞նչքան կանո- նաւորութիւն և օրինաւոր կազմակեր- պութիւն մտցուած է էջմիածնի երու- մուտքին մէջ : Ի հարկէ պէտք է հարցնէք թէ ուրեմն ի՞նչ պատճառով մշակականները հաշիւ կը պահանջեն Հայրիկէն : Ահա այդտեղ է խնդիրը, գիտէ՞ք ինչ, թուրքերէն առածը կուէ թէ վարպետ գողը տաւտիրտը կրիսը կը տալ : Այդ միեւնոյնը կարե- լի է ասել մշակականներին համար ու- ըրովհետեւ Մակար կաթողիկոսի օ- ըրով էջմիածնի վերաշինութեան հա- մար հաւաքուած փողը տեղակալու- թեան օրով վաճառուած է 18 միաբա- նական սենեակներ չինելու համար : Այդ շինութեան ծախսուած է օտ 100,000 բուլղի :

Առանց տեսնելու լսողները պիտի կարծեն որ այդ չէնք արքայազայել մի չէնք պէտք է լինի՝ բայց մենք իբր ականատես և ըստ վկայութեան բազմաթիւ մասնագէտներէ կարող ենք ասել թէ այդ ահագին գումարի 1/3 (մէկ երրորդ) մասն ալ բաւական էր այդ չէնքի համար : Ուրեմն ո՛ւր կորած էր այդ ահագին գումարը : Էջմիածնի քանքանները մաքրելու և ջուրը աւելցնելու անունով ահագին գումարներ են ծախսուած, և ուրիշ մի կարգ տեղորդ ծախքեր են եղած ու- ռոնց մասին թէեւ Հայրիկը եկած օրէն հաշիւ պահանջած է Երեմիայէն, բայց մինչև այժմ հաշիւ տուող չկայ : Ո՛ւր են Մակար կաթողիկոսի օրէն մնա- ցած Բիւրականի և վեհարանի կահ- կարասիքի ցուցակները, ինչու Երե- միա եպիսկոպոսը մինչև այժմ չէ ներ- կայացուցած :

Ունենալով այդ ամենը աչքի ա- ռաջ, չեմ գիտեր ի՞նչ համարձակու- թեամբ դեռ հաշիւ կը պահանջեն : Հայրիկի էջմիածնի հասնելուն դեռ տարին չլրացած, սկսան հաշիւ պա- հանջել, իսկ Երեմիայի երկամեայ ա- նիշխանութեան ժամանակ եղած ան- հաշիւ ծախքերի մասին լուրսիւն կը պահեն :

Հաշիւ կը պահանջէք, ահա Ձեզ պահանջելու հաշիւ :

(Շարունակելի)
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿՈՏՈՐՍԾ ԵՒ ԴՈՒՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կ.պօլսէն կը հաղորդեն Ֆրանսական քրիստոնէական հետեւեալը :

Այս ամսի սկիզբները, Եւրոպիայի (Թօլիսթ) մէջ մի Հայ իրեն ձերբա- կալել ուզող թիւք օտարականութեան սպային սպաննած լինելով, ամբօքը յարձակեցաւ քրի տոնեայների թաղին վրայ կ'ատրելու համար : Բազմաթիւ Հայեր ձերբակալուեցան և բանտար- կուեցան : Կըսուի թէ 25 Հայ սպան- նուած է :

Սեբաստիայի (Սուադ) վալին Եւ- դոկիա եկաւ և մի յայտարարութիւն հանեց, քրիտոնեայները պաշտպանե- լու համար : Իրեն հետ 100 զինուոր բերած է :

Ամասիայի և Մարգուանի մէջ մի յեղափոխական մասնաժողովէ ստորա- գրուած խռովայնոյ յայտարարու- թիւններ փակցուած լինելով պատե- լին վրայ, բազմաթիւ Հայեր ձերբա- կալուեցան :

ՀԱՅԵՐԻ Ի ԹԻԻԻԻԻԻ

Պատրիարքական Տեղապահ Գեր. Հմայեակ Սրբազան՝ աղագայն ներկայ վիճակին նկատմամբ յաճախ տեսա- կութիւններ կուենայ Մեծ Եպար- քոսին և դատական գործերի ու ոստի- կանութեան նախարարներին հետ : Բայց թէ մի այսպիսի միջոցի մէջ իր արած այդ գիմումներ ի՞նչ արդիւնք կըցած են ունենալ, յայտնի չէ դեռ :

Եւրոպիայի կրօնական և քաղա- քական ժողովները Պատրիարքաւ- նէն խնդրած էին որ փութայ մի Հո- վիւ զրկել Եւրոպիա : Այդ կարեւոր թեմ առանց Հովիւի մնացած է դեռ երկար ժամանակէ ի վեր : Պատրիար- քարանէն հրաման գնացած էր Սե- բաստիայի Առաջնորդ Գեր. Պետրոս Եպիսկոպոսին որ ինք անձամբ եր- թայ Եւրոպիա, իսկ եթէ չկրնար եր- թալ, շուտով մի եկեղեցական զրկէ այնտեղ իր կողմէ :

Այժմ Եւրոպիայէն պատրիարքա- լան հասած մի հեռագիր կիմացունէ որ Գեր. Պետրոս եպիսկոպոս ինք ան- ձամբ Սեբաստիայէն ելած գնացած է Եւրոպիա :

ԼՈՒՐԵՐ ՊԱՐՍԿԱՆԱՅԻՆ

Դաւրէթէն մեզ կը հաղորդեն թէ Ատրպատականի Առաջնորդ Գեր. Սու- քիաս Արքեպիսկոպոս Պարզեանց օ- գոստ 7/19ին վարդապետ ձեռնադ- րել է Տիար Արսէն Վեհապէն, իսկ Տիար Արամ Պիտրոսեանը՝ քահանայ Ուրմի քաղաքի եկեղեցիին համար : Այս ամիսով Սրբազան Առաջնորդը ուղեւորուած աղբու մի քարոզ խօսեր է նորընծայներին և ժողովրդին ուղ- ղուած, իրենց պարտականութիւններ

յիշեցունելով : Այդ քարոզ շատ լաւ տպաւորութիւն թողեր է ունեղիր- ներին վրայ և օրերով խօսակցութեան նիւթ դարձեր է :

Տիար Արսէն Վեհապէն Պարզա- լիայի մի հայ գրագէտ է. գիտէ մի քանի օտար լեզուներ, պոլկարերէն, ռուսերէն, թուրքերէն և փրանսե- լէն, վերջերս ալ սկսած էր ռուսե- լէն սովորել. ուսած է նաեւ բնական գիտութիւններ և լաւ ծանօթ է ար- գէն մեր աղագային գրականութեան :

Շնորհաւորելով իր ձեռնադրու- թիւն, կը մաղթենք իրեն արդիւնա- լէտ յաջողութիւն իր ընտրած այս նոր ասպարէզի մէջ :

ԱՍՏՈՒԾԱՇՈՒՆՆԵՐ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ

Անցեալ օր թալաւէն տանով ծա- նուցինք թէ Աստուածաշնչոյ անդը- լիններութիւնը Մայր Աթոռին (Էջ- միածնի) նուիրած է արագատիպ գե- ղեցիկ նոր մամուլ մը, նորածոյ Հայե- լէն մայր տառեր և տպարանական գործնայ ամբողջութիւն մը, նաեւ յա- րակից ծախուց համար գումար մը, Ս. Գիրքն Հայերէն գրաբարի արարա- տեան աշխարհաբար լեզուներով ի նո- ղոյ տպագրելու համար, ըստ որոշ- ման Հոգեւոր Բարձրագոյն Իշխանու- թեան ի Մայր Աթոռին, և թէ տպագ- րական գործերու մասնագէտ միախ- նար մը որ այժմ Օտեսա կը գտնուի, յատկապէս հոն կը զրկուի, մեքենայն լարելու և Ն. Օծութեան յանձնելու համար :

Յայտնի է թէ Ս. Գրոց տպագր- ման և ծախսման վերաբերեալ լու- րեր մեծաւ հետաքրքրութեամբ կը գրուին ու կը կարգացունեն անդը և ամերիկեան լրագրերուն մէջ, որք հիմակ ալ իբրեւ «կարի ուշադրութեան և զարմանալի իրողութիւն մը» կը հա- մարին որ Խալիլոյ մէջ ծախուած գրեանց գազաթը կը գտնուի Ա. տուածաշունչ մասեանը : Կ'երեի թէ Եւրոպիոյ և Ամերիկայի բողոքական հասարակութիւնք չէին յուսար որ Խալիլոյ նման կաթողիկ երկրի մը մէջ ամենէն շատ կարգացուած գիրքն Աստուածաշունչն ըլլար, զի ընդհանուր կարծիք մը կայ թէ վատիկան չի քա- ջալերեր ուղղակի ընթերցումն ու մեկնաբանութիւնն Ս. Գրոց, մանա- լանց Հին կտակարանի : Բայց վերե- տիկէ վեր. Ալեքսանդր Ռուբենդոլն կը գրէ թէ Ս. Գիրքն այժմ կար- ծուածէն աւելի կը գնուի եւ կը կարգա- ցուի Խալիլոյ մէջ : Սեբոյո լրագրին տնօրէն Պ. Սոնցոնիօսի Միլան իւր տպարանէն վերջերս հանեց պատկե- րադարձ Աստուածաշունչ մը («ընտա- նիքի մէջ կարգացուելու համար»), այսինքն՝ մեծ գիրքով ու խոշոր տա- ուերով, հաւանութեամբ Պապին Չար- մանալի յաջողութիւն ունեցաւ իւր ձեռնարկը զի թէ՛ աշխարհականք և թէ՛ եկեղեցականք մեծ փառաբով գնեցին, թէ՛ մեծ քաղաքներու և թէ՛ գիւղերու մէջ : Քիչ օրէն 50,000 օրի- նակ սպառած ըլլալով նոր տպագրու- թեան ձեռնարկած է :

տաւ
դիր-
թիւն
ւրկա-
տէ մի
երէն,
անսե-
ուսե-
ական
ար-
ան :
լրու-
նաւ-
ծ այս
նն
լ մա-
անդ-
(էջ-
գե-
հայե-
ական
յա-
մը,
արա-
ի նո-
որոշ-
անու-
պագ-
խիտ-
նուի,
նայն
նկու-
ագր-
լու-
ը կը
ող-
և
որք
աւ և
հա-
ուած
նա-
ի թէ
ական
ը որ
մէջ
իրքն
անու-
ը քա-
ն ու
անա-
լինե-
ողան
կար-
ըզա-
ըրին
իւր
սակե-
նաւ-
մար»,
ուա-
Չար-
ու իւր
ը և
արով
և թէ'
) օրե-
զրու-

— Աւաստիկ թարգմանութիւնն անգլի-
կերէն արձանագրութեան՝ այն ա-
րագատիպ մամուլին վրայ դրոշմուած
գոր (ինչպէս անցեալները ծանուցինք)
Աստուածաշունչի ընկերութիւնը նուե-
րած է Մայր-Աթոռայն, Ս. Գրոց գրա-
բար և արարատեան — աշխարհարար
լեզուով տպագրութեան համար, որ-
պէս տնօրինած էր Ս. Հայրապետն —
«Այս մտնող, վաւեր տպագրութեան
Ս. Գրոց, նուիրուած է Անգլիոյ և օ-
տար երկրաց Աստուածաշունչի ընկե-
րութեան կողմէ անհ. Սրբոնքիւն Հայ-
րապետն Ամենայն Հայոց, յարկի
Տեառն 1894 :»
(Արեւելք)

Տ. ԱՉԱՐԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ

Լուր կայ թէ հռովմէական Հայե-
րի պատրիարք Գեր. Տ. Ազարեան՝
կարգինալութեան աստիճանին պիտի
բարձրանայ և հետեւապէս պիտի
հրաժարի պատրիարքութենէն :

**ՏԻԱՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՇԱՆԹՐԸ
ԹԻԻՐԲԻԱՆ ՄԷՋ**

Կ. պօլսէն կը գրեն XIX Siècle լրա-
գրին հետեւեալը :

Լիօնի թանգարանին տեսուչ Տիար
Շանթը և իւր արի ընկերուհին՝ փա-
փաքելով գիտական խուզարկութիւն-
ներ կատարել թիւրքի մէջ, վեր-
ջերս Կ. պօլսի եկած էին : Այստեղ
շատ հաճելի ընդունելութիւն գտան
որովհետեւ Սուլթանը վերին աստի-
ճանի բարեհաճ ուղարկութիւն կան-
տարականներին : Իրենց շատ յանձ-
նարարականներ արուեստն նահան-
գային իշխանութիւններին ուղղուած :

Բայց կերելի թէ նահանգային իշ-
խանութիւնները նշանակութիւն չեն
տուած ընաւ այդ յանձնարարական-
ներին : Հնութիւններ գտնելու համար
Տիար Շանթը և իւր արի պեղումներն
արդիւնցին և մինչև իսկ ուղեցին գը-
րաւել Տիւրքի Շանթը գոհարեղենն-
ը, պատրուակելով թէ թիւրքի մէջ
հողին տակէն հանուած հնութիւն-
ներ են ասոնք : Կ. պօլսի Մօնիքիօր
Օրիսալար լրագիրը որ այս եղելու
թիւն խնայուց, բարձրագոյն հրամա-
նով արգելուեցաւ :

Թիւրքական իշխանութիւններն ու
վարչութիւնները իրենց համար սկզբ-
բունք ընդունած են անթիւ արգելի-
ներ հանել ամեն բանի դէմ : Գործե-
լու մի դրութիւն դարձած է այդ ի-
րենց համար, կը կարծեն թէ այդպէս
վարուելով իրենց պարտք եռանդով
կատարած կը լինին :

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Էգիպտոսի նախարարապետ Նու-
պար փաշա արձակուրդով պիտի գայ
Ֆրանսա այս օրեր, իւր առողջութիւն
կազդուրելու համար : Խնդրած է
խօսակցին որ իւր հրաժարական ըն-
դունի և հանգստութիւն չորհէ իրեն,
բայց հրաժարականը չէ ընդունուած :

ԹԻԻՐԲԻԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գաղատիաի (Էնկիւրի) մէջ քօլե-
րան վերջացած լինելով, քարանթի-
նան վերցուեր է :

— Ռուս դիտնականների մասնա-
ժողովը որ Կ. պօլսի վերջին երկրա-
շարժի պատճառներն իմանալու հա-
մար Մարմարաի ծովին յատակը պի-
տի քննել, Կ. պօլսի հասած է : Թիւրք
կառավարութիւնը մի օսմանեան չուե-
նաւ իրենց տրամադրութեան տակ
գրած է :

— Սուլթանը հրաման հաներ է
որ թիւրքի գաղթող թաթարները
Գաղատիաի (Էնկիւրի) նահանգին մէջ
տեղափոխուին :

Պուկարիաէն և Ռոմանիաէն
սեպտ. 6/18ին Կ. պօլսի հասած 733
խաւով գաղթականները զրկուեր են
Գաղատիաի նահանգը, իրենց բնակու-
թիւն այնտեղ հաստատելու համար :

— Անգլիանուպօլսէն (Էտրնէ)
թիւրքիաի ուրիշ կողմերը գնացող
ճանապարհորդներին համար դրուած
10 օրեայ քարանթիւնն իջած է այժմ
24 ժամի հսկողութեան միայն :

— Միջերկրականի ուսական նա-
ւատորմը Յունաստանէն գնացած է
Պէշիքաի ծովախորշը (Թիւրքիա),
ուրկէ Ավէլան ծովակալը «Բուպա-
նէյ» լրատար մարտանաւով Կ. պօլսի
պիտի երթայ ուր Սուլթանին ներկա-
յանալու պատիւը պիտի ունենայ :

ՉԱՐԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Պետերբուրգէն կը հեռագրեն
սեպտ. 25ին : «Այստեղ հասած վերջին
լուրերին համեմատ, Կայսրին առող-
ջական վիճակը բոլորովին գոհացու-
ցիչ է : Կայսրական ընտանիքը
Գէորգ մեծ դքսի առողջութիւնը կազ-
դուրելու նպատակով է միայն որ Ռու-
սիաի հարաւակողմը պիտի երթայ :»

— Մոսկուէն կը հեռագրեն
սեպտ. 27ին թէ Տօքթօր Սաքար-
մին ճանաչայ ելաւ Չարին քովը
երթալու համար, որի հիւանդութիւնը
նորէն ծանրացած կերելի : Կըսուի
թէ աւագախոս ունեցած է և անկէ կը
նեղուի :

**ՉԻՆԱ ՃՈՓՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏՐԵՐՈՋՄԻՆ
ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ**

Անգլիացի մի խմբագիր՝ երկրա-
խոյզ Պր. Քօլքուսի կարծիքը հա-
ցուցած է չինաւափոնական պատե-
րազմի մասին : Պր. Քօլքուսի որ թօն-
քինի պատերազմին ժամանակ չինա-
կան և ֆրանսական զօրքերի շար-
ժումներին ուղեկցելու պաշտօնն ու-
նեցած էր, յայտարարեր է թէ, իւր
կարծիքով, Քօլքուսի խնդիրը կրնայ
եւրոպական պատերազմի պատճառ
դառնալ : Արդարեւ Անգլիա երբէք
թող չպիտի տայ որ Ռուսիա իրմէ
զերազանց մի ազդեցութիւն ձեռք
բերէ խաղաղական ուղիւնոսի եղերք-
ներին վրայ և այդ խնդիր կրնայ եւ-
րոպական պատերազմին միջեւ մի կտի-
ւոր տէրութիւններին միջեւ մի կտի-
ւոր տէրութիւններին միջեւ մի կտի-
ւոր տէրութիւններին միջեւ մի կտի-

ւորիչ տէրութիւններ ալ : Ամերիկաի
Միացեալ-Նահանգներն այս խնդրի
մէջ չափ ունին, բայց անոնց շահաւար-
դապէս վաճառականական տեսակետով
է միայն. 300,000 միլիօն ֆրանքի ա-
ռուտուր ունեցած են Չինաստանի և
Ճապոնի հետ : Բայց Ռուսիա և Անգ-
լիա թէ՛ վաճառականական, թէ՛ հո-
ղային և թէ՛ քաղաքական շահեր ու-
նին Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ : 1892ին
Չինաստանի և Ճապոնի հետ Անգլիաի
ունեցած առեւտուրը 2,125,000
անգլ. ֆունտի (53 միլիօն և 125 հազար
ֆրանք) հասած է և Ռուսիային 100
միլիօնի :

Վերջապէս Պր. Քօլքուսի կարծիք
յայտնած է թէ չինաւափոնական
պատերազմի հետեւանքը պիտի լինի
հաւանօրէն Չինաստանի մէջ մի յեղա-
փոխութեան ծագումը, կայսերական
տիրող գերդաստանին գահընկեցու-
թիւնը և թերեւս մի վերածնութիւն :
Ներկայ պատերազմին մէջ Չինաստա-
նի տկարութեան պատճառներն են
լաւ զօրապետներ չունենալը, վարչա-
կան մարդերի և կազմակերպողների
պակասութիւնը և երկաթուղիներ
չգտնուիլը :

**ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐՆ
ՈՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ**

Հողագործական շահերին պաշա-
պան ժողովների (syndicat) «Հարաւա-
յին Արեւելեան Միութեան» նախա-
գահը, Պր. Էմիլ Տիւրք, մի նամակ դը-
կած է ընկերվարականների պարա-
զուկներէն Պր. Ժօրէզին որ հրա-
տարակած է Յիկարօն : Այդ նամակի
մէջ ասուած է. «Համագոյնեցէ՛ք որ ե-
թէ նանթի Համաժողովին հրաւիրուած
լինէինք մենք, հողագործութեան
ներկայացուցիչներս, մեծ բազմու-
թեամբ պիտի երթայինք այնտեղ,
խորին համոզմամբ պաշտպանելու
համար մեր ժողովների նշանաբանը
որ է «Հողը Հայրենիքն է» ինչպէս և
մեր գործակիցների նշանաբանը որ է
«Միութիւն ապրելու համար» : Երեւ-
հետեւ մենք, հողագործներս, կը հա-
ւատանք Հայրենիքին և ընկերական
խաղաղութիւն կուրենք :»

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

«Քէօնիլէ Տայթունկ» լրագիրը
կը գրէ թէ վլատիվոստոկէն Պետեր-
բուրգ հեռագրած են որ չինացի ա-
ւազակների մի խումբ յարձակեր է
Օւսուրիբաի երկաթուղու մի կայա-
րանի վրայ, պաշտօնեայները սպաննե-
ր և ամեն բան կողոպտեւ է : Ռուսա-
կան զօրքեր հալածեւ են աւազակնե-
րը որոնք սակայն յաջողեւ են փախ-
չելով չինական սահմանէն ներս մասեր :

— Պէշկրատէն կը հաղորդեն որ
Սիբիրաի արտաքին գործերի նախա-
րար Պր. Լօքսիլի և Խոսիլի պա-
տուիրակ Պառն տը Քալվանեզի
միջեւ յարաբերութիւնները ցրտա-
ցած էին մի քանի շաբաթէ ի վեր :
Պր. Քալվանեզի պարտաւորեցաւ իւր
նոր պաշտօնատեղ Քօլքուսի կը լրագրու-

աւանց իւր կանչուած լինելուն թուղ-
թերը Ալեքսանդր թագաւորին ներ-
կայացունելու օրով հետեւ Պր. Լօքա-
նիլ, ու թ օր անցնելէ յետոյ, թագաւո-
րին իմաց տուած չէր գեռ Պառն Քալ-
վանեզի արձակուրդի համար ուն-
կընդրութիւն խնդրած լինելը :

Պր. տը Քալվանեզի մեկնելէն
յետոյ, իտալական զործակաւար Պր.
Ռանուձձի գնաց արտաքին գործերի
նախարար Պր. Լօքանիլին և գահա-
տեցաւ իւր վարմունքի դէմ : Ծանր
խօսքեր խօսեցան իրար և Պր. Լօքա-
նիլ սենեկէն դուրս հանել տուաւ Պր.
Ռանուձձին : Դիւանագէտներ չըր-
ջաններին մէջ ընդհանրապէս անիրաւ
կը գտնեն Պր. Լօքանիլը :

— Պուկարիաի մէջ կիրակի օր
կատարուած ընտրութիւններով թէեւ
բազմաթիւ նոր մարդեր երեսփոխան
ընտրուած են որոնց քաղաքական
գոյնը շատ որոշ չէ, այսու ամենայնիւ
տարակոյտ չկայ որ կատարեալ յաջո-
ղութիւն ունեցած են նախկին պահ-
պանողականները որոնց զխաւորներն
են Տեարք Նաչովիլ, Սիմյօֆ և Կէ-
շօֆ : Ոչ պաշտօնական մի վիճակագրի
համեմատ, ընտրուած լինելին մինչեւ
սեպտ. 13/25 իմացուած 158 երեսփո-
խաններէն 117ը կառավարութեան
ընտրելիներն են, որոնցմէ 87ը պահ-
պանողական են և 30ը քաղաքակա-
նական : Ընդդիմադիր կառակցութե-
նէն ընտրուած են 8 զանքօֆեաններ,
57 միարարներ (չափաւոր ուսուսէր),
3 քարավէլօֆեաններ (մի ուրիշ վի-
ճակագրութեան համեմատ 1 հատ) և
3 ընկերվարականներ : 15 երեսփո-
խանի համար նոր ընտրութիւններ
պիտի լինին որովհետեւ մի քանի ընտ-
րելիներ մի քանի շրջանակներէ միան-
գամայն երեսփոխան ընտրուած լինե-
լով, անոնցմէ մին միայն ընդունած
և միւսները երեսփոխանութենէն հրա-
ժարած են սահմանադրութեան հա-
մեմատ :

Պր. Թօնիլէ որ չյաջողեցաւ երես-
փոխան ընտրուել, հրաժարական պի-
տի տայ իւր նախարարական պաշ-
տօնէն :

— Օտէսաէն կը հեռագրեն սեպտ-
27ին թէ ոստիկանութիւնը կասկածե-
լով որ յեղափոխական մի դաւադրու-
թիւն կազմուած է Բոլնիայիներէն
մէջ, սկսած է խուզարկութիւններ և
ձերբակալութիւններ անել : Մինչեւ
այժմ բանտարկուածների թիւը կը
հասնի 160ի :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

**ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ Է
ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ**

Այս պատկեր որ «Հանդէս Ամ-
սօրեայ» խմբագրութիւնը հրատա-
րակած է ներկայ 1894 թուականի
Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորու-
թեան զարադարձը լինելուն առթով,
մեծ միաժալ դիրքով է լուսատիպ

(phototypique), որի մեծութիւնն է 50 x 35 սանտիմետր, տպուած 70 x 45 սանտիմետր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագործով: Մէջ տեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին՝ Տ. Թարսկիին Քհնյ. Շմառնեանի պատկերը, և բոլորովին 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները իրենց խմբագրապետներու պատկերներով:

Գինն է 1 ռբլ. 50 կպկ. կամ 4 ֆրանկ, ճանապարհածախսով միասին: Սոյն առթիւ կը յայտնենք որ լոյս տեսած է նաեւ

Գալիքեան Զ. Գ., Պատմութիւն հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը: Հար. Ա. 1794-1860. մէկ լուստաթիւ պատկերով: Վիէննա Միլիթարիան տպարան 1893: Գին՝ ճանապարհածախսով՝ ռբլ. 1 կամ 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Վերոգրեալ պատկերն ու գիրքը ստանալու համար, դիմել վիէննա Միլիթարիան Պատուարժան Միաբանութեան որ հրատարակած է զանոնք:

Կարելի է նաեւ ստանալ զանոնք, գիւմրով Արմենիայի խմբագրութեան:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԺԳ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱԳԱՐԻԱ ՍՈՌՈՅԱՆՈՎ)

ՅԱՆՏԵՐԵՆԵ ԹԱՐԳԱՆՆԵՑ

ՄԻՐՅԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

1894

Պուլկարիայի անկախութեան հետ ընդհանրէ մէկին, Զաքարիա Սթոյանովի, որ իր ընդունակութեան և հայրենասիրական ոգեւորութեան շնորհով յաղորդեցաւ մի լեռնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստագործ, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի նկարագրի ժողովին նախագահ դառնալ, խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուղագրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին: Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըփէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթիւ:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Զարմանք պիտի պատճառէ ինձ նթէ ընթերցողները հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացու այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանկ և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանկ է):

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած գիրք զրկուի:

Հ. Կղմէս Վ. Սիւլիւան, Դասաւորադիւն Ռուսիոյն իրաւոց (Մէկ լուստաթիւ պատկերով, վեց վիճակով տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագործին, որոնց մէջ կան բազմաթիւ հրատարակեալներ: Մեծ 8° երես Ժ. 2+88+32). Վիէննա 1892: Գին 7 ֆրանք:

Խօսք Վասն Հայրենասիրտաբան Բ տպագրութիւն 60 սանթիմ:

Հայկակ Լիկնեան, Կսկիւնք ճեար Ա. Ն. Երբ. 1890 (Հեղինակին ընտիր մէկ բանաստեղծութիւնն է այս արձակ գրուած): 30 սանթիմ:

Բ. Յ. Վարդուհեանց, ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ Դրուագ Ա. (Հեղինակին յատուկ ոճն եղող ճարտար բանահիւսութեամբ և գրաբար լեզուով գրուած ոտանաւորներ են Աստուծոյ արարչագործութեան հրաշալիքներն պատմող): Գինն է 75 սանթիմ:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՐՅԱՆ
Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. ՅԱՎԱՐՈՒՅԻՆ

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ հաճառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՞նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՞նչ պարտքեր ունի կատարելու:

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայ իրենց իրենց իրենց մէջ տարածել այս տետրակ: Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի փոստի ծախքէն: Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթիմ):

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմենիայի կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար: անոնք որ պէտք կուենան Արմենիայի միջոցով մէկի գիւմրում առնել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ

ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ ըստ լրագրական սովորութեան: Ծանուցումները գիները նշանակուած են Արմենիայի ծախսով, տառին վրայ հաշուելով: 1 երկաթագրի (գլխագիր) համար 2 սանթիմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանթիմ: 3 անգամ դրուելիք ծանուցումի գինին վրայ %ին 10 զեղչ կը լինի: 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գին վրայ 0/0ի 30 զեղչ: Սակարկութիւն չընդունուիր:

Նշանակք Հայաստանեայց Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թաւաւորութիւնների նշանակներով մէկտեղ փայտին թղթի վրայ և կանաչ կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած: 1 ֆրանք:

ԼՈՒԹԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ
Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող Խորէն Նարայէ-Լուսինեան Սըրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը: Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը զրկուի փախագծի մէջ նշանակուած գիներով:

Ա. ՀԱՅ ԳԻՐԵԱՆՈՒՆԻ ՄԸ (Սպառնաւ): Բ. ՀԱՅ ԳԻՐԻՆՈՒՆԻ

Գ. ՍԱՂՄՈՒ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՊՏԱՄԲԱՊԵՏԱՆ (Սպառնաւ)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՈՒԱՆԵՐԸ. — (Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով): Գին (90 սանթիմ) 1 ֆրանք 20 սանթիմ:

Զ. ԳԱՄԱՆ ԳԱՐԻՊԱՆ — ԺՈՂՈՎԱՐԿԱՆ ԸՆԹԵՐԵՑԱՐԱՆ յետ այբուբենի տարբերակի (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են): 50 հատր 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատր (5 սանթիմ) 10 սանթիմ:

Է. ԼԻՆԵՐ ՕՐԵՆՔԸ ՅԱԶԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառնաւ)

Ը. ԹԻՐԻԳԻԱԻ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԻՐԵՆՑ ԳՐԱՅԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց գրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բռնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներ թուին բաղդատական մէկ ցուցակ ալ կցուած է տետրակին վերջը): Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. ՎԱՐՄԵՆԻԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեկանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառնաւ և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ

դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուդարարի մէջ որ ութածաղ գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ): (1 ֆրանք): 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՞նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սանթիմ), 20 սանթիմ:

ԺԱ. ԲՈՄԲԱՅ ԲՈՅԱՐԻՍ (Թունաստանի մէջ թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ի՞նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթիմ), 20 սանթիմ:

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱՌՈՐՆԵՐԻՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանիսն ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւրեւ նմոյներ զանազան քաղաքների մէջ և զանազան տպագրութիւնները տակիւր երբեմն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրեն նմոյ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ջոր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տըպագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոնց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիւրուած է, և Ասիա և Արմենիայի լրագիրներին մէջ: Նմոյներէ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՞նչ տպագրութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼԻՍՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԷՆ ԱՆՆՈՒԱՄ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՓ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաբեքով որչափ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանք, (75 սանթիմ):

ՅԵՕՐԷՆ — ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Le Gérant: François CARRIÈRE
ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi,
Allées de Meilhan, 44.